



۲۰۱۵/۰۹/۰۴

ولی احمد نوری

## دانشگاه یا پوهنتون کدامش بهتر است؟

دیروز در دریچه نظر سنجی پورتال افغان جرمن آنلین، نوشته فاضل و دانشمندی را به نام «حیات الله شهیدی» از اتریش خواندم، که در باره بی احترامی های یکی از کارمندان افغان جرمن آنلین در مورد جناب استاد محمد اسحق نگارگر دانشمند محترم و عالیقدر و شناخته شده افغانستان روا داشته بود.

من با تمام حرف هایی که جناب شان در مورد این جلف نویس نوشته اند کاملاً موافقم و به حال چنین بینوایان ادب تأسف می خورم.

در جایی از مطلب ارائه شده جناب «حیات الله شهیدی» (پراگراف هشتم) نوشته شان به کلمه زیبای «پوهنتونی» برخوردم که بر من تأثیر عمیق نمود و مرا در مورد این کلمه زیبا و اصطلاح علمی متوجه ساخت و از خود سؤال کردم که آیا برای ما افغان ها و جامعه افغانی استفاده از اصطلاح «دانشگاهی» فارسی ایران بهتر است؟؟ و یا همان «پوهنتونی» زبان های ملی خود ما یعنی «پشتو و دری» افغانستان؟؟

من همین امروز بی درنگ این اصطلاح فارسی ایران را در قاموس اصطلاحات فارسی ایران به دری افغانستان (مولود خودم) داخل نمودم، تا همه استفاده کنندگان این قاموس از آن مطلع گردند و در عام ساختن این کلمه و اصطلاح «پوهنتونی» به عوض «دانشگاهی» کمک نمایند. این قاموس تا هنوز در پورتال افغان جرمن آنلین وجود دارد و تا وقتی که صاحب امتیاز، مسؤلین و کارکنان این پورتال بخواهند در آن صفحه باقی خواهد ماند و من به توسعه بیشتر آن خواهم پرداخت.

در حصه «دانشگاه» یا «پوهنتون» می خواهم چند سطری از یک نوشته عالی و بی همتای نویسنده عالی مقام و دانشمند افغان جناب استاد خلیل الله معروفی را که در سال ۲۰۰۷ میلادی دقیقاً به تاریخ نهم نومبر در پورتال افغان جرمن آنلین زیر عنوان «**ورود لغات بی مورد و ناباب در زبان دری**» نشر شده بود، دوباره به خاطر افغان های عزیز تازه سازم تا در حفاظت و نگهداشت کلمه و اصطلاح زیبای «پوهنتون» در مقابل «دانشگاه» مبارزه کنند.

و آن نوشته که در صفحه دوم این مقاله نشر شده، جا دارد، چنین است:

### «دانشگاه»

دانشگاه لغتی است، بدیع، خوش ساخت و زیبا که در ایران به جای کلمات «یونیورستی» انگلیسی و «یونیورسیتیه» فرانسوی وضع گردیده. در وطن ما تقریباً در عین زمان، کلمه «پوهنتون» را به جای این دو کلمه فرنگی، وضع کردند و در چلند انداختند. تا شست هفتاد سال پیش در هر دو مملکت، در عوض این دو اصطلاح نو ساخت، کلمات «دارالفنون» و «دارالعلوم» که هر دو عربیست، بکار می رفت. اعراب اما کلمه «جامعه» را در زمینه استعمال کنند، چنانکه گویند «جامعه الازهر». معمول «جامع ازهر» - که در قاهره قرار دارد و از مراکز بزرگ علمی جهان اسلام است.

د پانوی شمیره: له ۱ تر ۲

افغان جرمن آنلین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرو مخکي په خیر و لولئ

در ایران فرهنگستان زبان را دایر ساختند، که بسا لغات زیبا و خوش آهنگ، ساخته و پرداخته آنست. در افغانستان بنا بر سیاست دولت های وقت، یک سلسله لغات را که در پشتو تولنه وضع گردیده بود، وارد دفتر و دیوان کشور ساختند. این لغات، که اکثری تحت نظر علمای ماهر و زبان شناس پشتو تولنه ساخته شده بودند، وارد فارسی دری هم گردیدند. صرف نظر از اینکه آیا این کار دولت ها در آن زمان درست بود، یا نه، چون روی سیاست بسیار نازک است و به یک سیلی چندین روی افگار می شود - باید اعتراف نمائیم که تعداد زیاد این لغات به هر ترتیبی که وارد دری گشته، امروز مورد استعمال اند و هر افغانی که آنرا بشنود، مدلولش را درک می کند. کلمه زیبا، پرتمکین و خوش آهنگ «پوهنتون» ازین قبیل است.

بعض کسان پا می فشارند و بلکه دو پا را در یک موزه می کنند، که هر لغت باید هرو مرو «بار معنائی» (با یای مجهول) داشته باشد، تا به مجرد شنیده شدن، معنایش مجسم گردد. چنین استدلال را بسیار می شنویم، اما پای این استدلال چوبین است و به گفته خداوندگار بلخ، سخت بی تمکین. اکثریت مردم ما معنای «دانشگاه» را نمی فهمند، همان قسمی که معنای لغوی «پوهنتون» را نیز در نمی یابند. این قدر هست که کلمه «پوهنتون» معلوم خاص و عام ماست و هر هموطن ما که آن را بشنود، به مدلولش پی می برد. ولی کلمه «دانشگاه» در ملک ما تداول عام ندارد، و نزد اکثریت مطلق مردم ما نامأنوس و نامفهوم است.

## دری و پشتوی افغانستان

### پوهنتونی

## فارسی ایران

### دانشگاهی

ما افغان ها بهتر است باید بطور حتمی و ضروری از معمول شدن و ترویج کلمه یا اصطلاح «دانشگاهی» در افغانستان و در زبان زیبای دری و پشتوی خود، نه تنها پرهیز کنیم، بل جلوگیری نمائیم و در عوض، همان کلمه و اصطلاح زیبای «پوهنتونی» را به طور عام و همگانی رائج و معمول سازیم.

چرا؟

به خاطری که «به گفته دانشمند بی همتا جناب استاد نگارگر» در افغانستان عزیز مردم نجیب ما به طور عموم (های ملفوظ) را در اخیر کلمات تلفظ نمی کنند. حالا اگر ("ی" نسبت) را در اخیر چنین کلمات بیفزاییم های ملفوظ آن در فونتیک مردم ما به شکل (ی) تلفظ شده و دانشگاهی در شکل دانشگاهی تلفظ خواهد شد که قباحت کلام دارد.

پایان

د پانو شمیره: له ۲ تر ۲

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)  
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ